— NOTICIAS ACERCA DE LOS BANAHUD, REYES DE ZARAGOZA, LÉRIDA, CALATAYUD Y TUDELA. *Boletín de la Academia de la Historia.* T. XV. 1889. — RECTIFICACIÓN A LA HISTORIA ÁRABE PIRENAICA. *Revista de Aragón.* T. I. 1900: i demés, l'article publicat en els nostres ANUARIS III i V respectivament sobre *Narbona, Gerona y Barcelona bajo la dominación musulmana* i *Alusiones a campñas de los musulmanes como elemento de crítica en los documentos latinos de la Edad Media.* Estem segurs, altrament, de que en els seus importants *Estudios críticos de Historia árabe española,* impresos en dues sèries i en altres monografies seves, podríem espigolar moltes notícies sobre aquest punt de la nostra història.

El Sr. Codera sentia per l'INSTITUT una gran simpatia i la nostra Biblioteca de Catalunya li ha d'estar agraïda per el generós regal que li feu en 1911 d'un manuscrit que avui porta el núm. 150, en la llista dels mateixos, contenint la *Recopilación y resumen de los instrumentos de la Iglesia de Mur,* fet en 1796 per Mossèn Josep Marti, abat de Bellpuig.

Quan un pensa en la abnegada, seriosa, modestíssima i honrada vida científica d'En Codera, acompanyada de la pràctica silenciosa de les més altes virtuts cristianes, se'n treu com una mena de convenciment íntim, de que la vertadera ciència té quelcom de santetat. — A. R. I LL.

Moisès Schwab

L'erudit historiador de les antiguitats hebraiques de l'occident medieval, havia contribuït poderosament a la coneixença de les làpides i dels textos relatius a les antigues aljames d'Espanya i singularment de les de Catalunya, en el passat de les quals estava verament interessat. Justament quan la mort el sobtà a Paris l'any 1918, estava treballant en l'esclariment d'uns manuscrits de jueus catalans del segle XVè.

L'any 1907 publicà una memòria donant compte dels estudis realitzats en terres d'Espanya durant una missió que l'havia estat confiada pel Ministeri francès d'Instrucció Pública. El *Rapport sur les inscriptions hebraiques de l'Espagne,* aparegué en el vol. XIV de «Nouvelles Archives des Missions Scientifiques et Littéraires», i constitueix una excel·lent inventari crític de les làpides amb llegenda hebraica. Catalunya hi està representada per les pedres de Tortosa, d'una de les quals en dóna una nova interpretació, de Tarragona, Barcelona, Girona i Mallorca. D'ençà d'aquesta publicació, M. Schwab seguí aficionat al record de les sinagogues catalanes, publicant durant l'any 1915 un estudi documentat sobre *Prières juives du rite catalan. XIe et XIIIe siècle,* en el «Butlletí de l'Acadèmia de Bones Lletres», i una transcripció glossada de trenta sis *Documents de juifs catalans des XIe, XIIe et XIIIe siècle,* en la «Revue des Etudes Juives», en col·laboració amb el senyor Miret i Sans. Comptant amb la mateixa col·laboració, publicà dues continuacions l'any següent en el «Boletín de la R. Academia de la Historia»: *Documents de juifs barcelonnais au XIIe siècle* i *Nouveaux documents de juifs barcelonnais au XII siècle.* Anotem encara *Homelies judeo-espagnoles,* aparegut darrerament en «Notices et Extraits de la Bibliothèque National», t. XI.

Home de gran prestigi en el món jueu, havia ocupat llocs d'alta distinció en la comunitat israelita de Paris, no deixant, però, de treballar en les seves recerques, fruit saonat de les quals és sa producció copiosa escampada principalment en revistes d'erudició històrica especialitzada de França i d'Anglaterra. — A. D.

Noël Valois

La història religiosa dels darrers segles de l'edat mitjana fou l'objecte principal dels treballs de M. Noël Valois. La seva notable obra en 4 volums: *La France et le Grand Schisme d'Occident* (Paris, 1896-1902), no té sols interès per la història francesa, sinó que resulta també de gran profit per l'estudi de les relacions del nostre país i de les altres nacions de la Europa occidental amb el Pontificat durant el Cisma.

Altres obres importants havia publicat M. Valois, entre les quals esmentarem el seu llibre sobre el *Conseil du roi aux XIVe, XVe et XVIe siècles* i l'estudi, molt remarcable, que havia publicat en la «Bibliothèque de l'Ecole des Chartes (1881)» sobre el ritme de les butlles pontificals.

Morí el dia 11 de novembre de 1915, a l'edat de 60 anys. — F. V. T.